

σκουντουφλόπετρες

Κατεβήκαμε τα σκαλιά της παλιάς βερολινέζικης πολυκατοικίας δύο δύο. Πεινούσαμε πολύ και η Leitha μου είχε υποσχεθεί κρέπες σε [μια κλειστή αγορά του Kreuzberg](#). Λίγη ώρα μετά χωνεύαμε τις υπέροχες κρέπες και κάναμε βόλτες στους πλακόστρωτους παράδρομους μιλώντας για ό,τι είχε συμβεί αυτά τα 8 χρόνια που είχαμε να βρεθούμε. Η Leitha μόλις μετακόμισε από την Νέα Υόρκη στο Βερολίνο και φαίνεται χαρούμενη με τη γειτονιά και τη νέα της ζωή. Μου μιλάει για την αίσθηση της κοινότητας και την διάθεση της να συμμετέχει. «Το Βερολίνο νοιώθω να μου δίνει συνεχώς ενέργεια. Στη Νέα Υόρκη ένιωθα τα τελευταία χρόνια να στερεύω, σαν να μου ρουφάει την ενέργεια η ίδια η πόλη και οι ρυθμοί της». Δεν έκανα καν τον κόπο να μιλήσω πάλι για την Αθήνα, απλά κούνησα το κεφάλι και κοίταξα τα παπούτσια μου. Εκεί ακριβώς ανάμεσα στα μικρά τετράγωνα πλακάκια του πεζοδρομίου πρόσεξα για πρώτη φορά δύο μπρούτζινες πλάκες και παραμέρισα τα πόδια μου για να διαβάσω το κείμενο πάνω τους.

Α μου λέει, αυτά είναι τα *Stolperstein*, “σκουντουφλόπετρες” του καλλιτέχνη [Guenther Demnig](#). Τις τοποθετεί στο Βερολίνο αλλά και σε άλλες γερμανικές πόλεις, έξω από σπίτια ανθρώπων που απήχθησαν και δολοφονήθηκαν από τα SS ή την Gestapo. Κάθε μπρούτζινο γλυπτό είναι ένα μικρό μνημείο αφιερωμένο σε έναν συγκεκριμένο άνθρωπο. Μια ανάμνηση, που αναφέρει το όνομα και πληροφορίες για την απαγωγή ή τη δολοφονία του ανθρώπου και συχνά βρίσκεται δίπλα και σε άλλα αντίστοιχα τετραγωνάκια. Κάποιες φορές οικογένεια, κάποιες φορές όχι. Εβραίοι, αντιστασιακοί, άτομα με αναπηρία, ομοφυλόφιλοι, ρομά και ο κατάλογος ατελείωτος.

Το έψαξα λίγο παραπάνω, πλέον τις τοποθετούν και σε άλλες χώρες και ο ίδιος ο καλλιτέχνης έχει αναφέρει ότι «αυτό το είδος του μνημείου, είναι πιο προσωπικό, καθώς υπενθυμίζει το σημείο από όπου ξεκίνησε ο τρόμος, πιθανότατα εκεί που η Gestapo ή τα SS εισέβαλαν στο διαμέρισμα του θύματος». Ένα σημείο ανάμνησης τρόμου λοιπόν, σε μια πολύχρωμη πόλη.

Stolperstein στα ελληνικά είναι το εμπόδιο, ένα εμπόδιο που σε κάνει να σταματήσεις και να θυμηθείς ή να σκεφτείς. Τις επόμενες μέρες κοιτούσα συχνά χαμηλά ψάχνοντας να βρω τα μικροσκοπικά μνημεία και απέφευγα να τα πατήσω. Προσπαθούσα να μαντέψω τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους, πώς συνέβη και τι να νοιώθουν οι συγγενείς τους ή όσοι τους ήξεραν περνώντας καθημερινά πάνω από τις πλάκες αυτές. Σε κάποιες πόλεις αρνήθηκαν στον καλλιτέχνη να τις τοποθετήσει, αποφάσισαν ότι δεν τιμά την ανάμνηση των ανθρώπων τους, ή ότι υπενθυμίζει ιστορίες που δεν κάνουν κανένα να νιώθει άνετα. Σημεία

ανάμνησης, απαρχές τρόμου, πολύ προσωπικά, πολύ άμεσα.

Επιστρέφοντας στην Αθήνα μία εβδομάδα αργότερα, πήγα στα Εξάρχεια να δω τους φίλους και να προλάβω λίγη από τη γιορτή στην πλατεία. Αναρωτήθηκα πόσα πλακάκια θα έπρεπε να αποφύγω και εδώ. Ένα για τον νεαρό άνδρα που χτυπούσε για ώρα η διμοιρία, δύο για το μεγαλύτερης ηλικίας ζευγάρι που πήγε να τον υποστηρίξει, τρία για τα παιδιά που έσπασαν στο ξύλο τις προάλλες γιατί αντάλλαξαν ένα βιαστικό φιλί σε ομόφυλο μάγουλο, τέσσερα για την παρέα που τόλμησε να φαίνεται διαφορετικά, πέντε για την οικογένεια που κάπου κάπως κάποτε δεν συνεμορφώθην προς τας υποδείξεις. Και μετά σήκωσα τα μάτια μου γιατί στην πλατεία έπαιζε μουσική και οι φίλοι με περίμεναν. Και αποφάσισα ότι ίσως να φαίνεται πιο ταιριαστό, εδώ συγκεκριμένα, να μη χρειάζεται να περπατάμε με τα μάτια χαμηλά για να ακολουθούμε τις αναμνήσεις της πόλης, αλλά να τα σηκώνουμε κάπου κάπου. Εδώ έχουμε αρκετές φανταστικές σκουντουφλόπετρες, εμπόδια, αρκετές ευκαιρίες να σταματήσουμε και να σκεφτούμε κοιτώντας χαμηλά. Αυτή την εποχή, νομίζω ότι ίσως αντιληφθούμε και κάνουμε δική μας την ιστορία της πόλης αν σηκώσουμε το βλέμμα λίγο πιο ψηλά. Μέχρι να συναντήσουμε το βλέμμα του άλλου και λίγο πιο ψηλά.